

Načelne primjedbe na prijedlog propisa ili akta

Primjedba	Odgovor
Bilo bi poželjno ostaviti objedinjeno nuđenje rezerve snage i rezerve energije u prvom koraku (za potrošače koji mogu samo smanjiti angažiranu snagu, a time i osloboditi količinu energije, to jedino ima smisla)	Pružatelj usluge uravnoteženja, ako to želi i dalje može istovremeno poslati obje ponude, i za rezervu snage i za energiju uravnoteženja, s mogućnošću izmjene cijena i količina energije uravnoteženja do D-1 trenutno, a u budućnosti do H-30.
Prijenos obveze osigurati IT aplikacijom korisnika, te sve stavke ugovora vezane uz penaliziranje umanjnja raspoloživosti i prijenosa obveze staviti van snage do uspostave IT aplikacije od strane Korisnika. Penali za nenajavljeno umanjnje raspoloživosti su opravdani.	Obzirom da se više ne radi o pilot projektu, otvara se tržište za predmetnu uslugu te je nužno da svi pružatelji usluge uravnoteženja imaju jednak tretman. Obzirom da je penalizacijska shema prisutna u svima ugovorima za pružanje usluge uravnoteženja koje HOPS ima s pružateljem koji nije DSR isto nije moguće odgoditi. Na osnovu trenutnih iskustva, kroz pilot projekt, provedena je analiza događaja iz koje je vidljivo da je financijska posljedica penalizacije neraspoloživosti zanemariva. S druge strane šteta koju bi Korisnik imao zbog neraspoloživosti takve rezerve snage može biti nekoliko puta veća. Penalizacijska shema je nužna kako bi se korisniku bar u nekoj mjeri kompenzirala tako uzrokovana šteta.
Izjednačiti mogućnost pružanja usluge raspoloživosti po satima za regulacijske jedinice kao i za regulacijske grupe.	Izjednačeno je.
Predlažemo da se izbjegnu jamstva u obliku bankarskih garancija te da se u ugovor uvede da je Korisnik dužan Pružatelju usluga dostaviti instrument osiguranja plaćanja (2xobična zadužnica (ili bjanko) 50.000 do 1.000.000 kn) izdane sukladno Ovršnom zakonu.	Odgovoreno niže uz članak 17. Ugovora.

<p>Trenutno tumačenje članka 6. i 20. Ugovora o pružanju pomoćnih usluga upućuje na sljedeće:</p> <p>„Aktivacija se smatra uspješnom ukoliko je iznos aktivirane mFRR rezerve snage veći od 80% nalogom zahtijevane promjene snage.“ Članak 6. (1). Ukoliko radna točka regulacijske jedinice ili grupe u pojedinom obračunskom intervalu, bez obavijesti u skladu s člankom 7, tada obveza Pružatelja u razdoblju pružanja usluge uravnoteženja nije zadovoljena. Članak 6. (3)</p> <p>Članak 20. (1) – „U slučaju da jedna ugovorna strana ne ispuní ugovornu obavezu, druga ugovorna strana može raskinuti Ugovor dostavom drugoj strani, preporučenom pošiljkom, pisane Izjave o raskidu Ugovora.“</p> <p>Na temelju ova dva članka i njihovim tumačenjem smatramo da postoji dovoljan presedan Korisnika za mogućnost raskida ugovora zbog jednog neuspješnog intervala od 15 minuta, dok je cijelo trajanje aktivacije maksimalno 8 petnaestominutnih intervala (kao što je definirano u Pravilima nadmetanja).</p> <p>Iako je tijekom radionice 21.10.2020. bilo rečeno da to nije način na koji HOPS tumači ova dva članka, smatramo da bi ispravak i dodatak ovim člancima jasnije definirao Korisnikov stav. Stoga predlažemo sljedeće:</p>	<p>Članak 20. Ugovora odnosi se na grubo kršenje ugovornih obveza, ne odazivanje na nalog korisnika, ne podnošenje obaveznih ponuda za energiju uravnoteženja, neisporučivanje energije uravnoteženja po nalogu korisnika itd.</p> <p>Isporučivanje manje od 80% naloga ne ulazi u grubo kršenje ugovornih obveza, nego u podlogu za penaliziranje u skladu s člankom 13. Ugovora. Vezano uz odziv na aktivaciju energije uravnoteženja i raskid Ugovora, člankom 20. stavak (2) jasno kaže kako „Korisnik može raskinuti ugovor ukoliko Pružatelj ne osigura dvije uzastopne aktivacije ugovorene rezerve snage u jednom obračunskom razdoblju“ što bi značilo da ukoliko Pružatelj na dvije uzastopne aktivacije energije uravnoteženja u istom mjesecu ne ispuní zahtjev u cijelosti, to mu se može smatrati grubim kršenjem ugovorne obveze.</p>
<p>Ukoliko jedna tehnička jedinica ne ispuní ugovornu obvezu od 80% aktivirane mFRR rezerve snage u jednom periodu ili nekoliko 15 minutnih perioda, tada se treba jasno definirati da se penalizira samo period ili periodi u kojem aktivirana rezerva nije ispunila kriterij od 80% u skladu s člankom 13.</p>	<p>Trenutno je tako i definirano.</p>
<p>Ukoliko tehnička jedinica ne ispuní ugovornu obvezu od 80% aktivirane mFRR rezerve snage kroz cijelo trajanje aktivacije, tada bi se ta tehnička jedinica trebala penalizirati u skladu sa člankom 13.</p>	<p>Članak 13. se odnosi samo na penaliziranje neosiguranog opsega rezerve snage, u slučaju naloga Korisnika i ne postupanja Pružatelja po istom smatra se da Pružatelj nije ispunio Ugovornu obvezu i u slučaju da se to dogodi dva uzastopna puta u jednom mjesecu, Korisnik s Pružateljem može raskinuti ugovor.</p>

<p>Ako Pružatelj raspolaže sa više manjih distribuiranih tehničkih jedinica (kao što je to u slučaju neovisnog agregatora), tada je raskid ugovora veliki rizik za Pružatelja u slučaju da jedna od tih jedinica ne ostvari ugovornu obavezu. Umjesto raskida ugovora s Pružateljem predložili bi da se ta tehnička jedinica diskvalificira za pružanje pomoćnih usluga dok ne ostvari pravo pružanja pomoćne usluge ponovnim prolaskom kroz verifikacijski postupak.</p> <p>Također, kao što je spomenuto tijekom radionice, Korisnik smatra aktivaciju neuspješnu i validnu za raskid ugovora ako ona uopće nije ostvarena. Odnosno, ako do aktivacije nije ni došlo tijekom naloga za aktivaciju od strane Korisnika. Iz tog razloga predlažemo da se u članak 20. (1) ili (2) doda kriterij „u potpunosti ne ispunjene aktivacije“.</p>	<p>Ne kvalificira se tehnička jedinica već nezavisni agregator, isto tako kod grubog kršenja ugovorne obveze. Ugovor se raskida s pružateljem usluge (Agregatorom) a ne s tehničkim jedinicama.</p>
<p>Pozdravljamo donošenje Pravila nadmetanja Za osiguravanje mFRR rezerve snage i/ili energije uravnoteženja za sigurnost sustava i prijedlog standardiziranog Ugovora o pružanju usluga uravnoteženja — mFRR (dalje u tekstu: Pravila) u skladu s Uredbom Komisije (EU) 2017/2195 od 23. studenog 2017. godine o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja, Službeni list Europske Unije L312/6, od 28. studenog 2017. (dalje u tekstu: Uredba 2017/2195)</p> <p>Predlaže se u Pravidlima uskladiti definiciju pojma odnosno kratice mFRR s ostalim prethodno donesenim aktima, odnosno umjesto kratice pisati puni naziv usluge („rezerva za ponovnu uspostavu frekvencije koja se aktivira ručno po nalogu“), minimalno u naslovu s obzirom da mFRR nije definirana kao pojam već kratica za puni naziv vrste usluge. Predmetno je danas dio rezerve snage (pilot project) za sigurnost sustava, a preostali dio osiguranja tercijarne rezerve za sigurnost sustava je mandatora obveza HEP-Proizvodnje d.o.o.. U dosadašnjoj regulativi RH iz predmetne problematike (vidjeti tablicu uz članak 3. Priloga 1 „Pravila o uravnoteženju elektroenergetskog sustava (11/2019) uz kraticu mFRR povezuju se dva različita izraza: a) rezerva snage za uravnoteženje sustava te b) rezerva snage za sigurnost sustava. Također za predmetne rezerve snage proteklih godina potpisivali su se i zasebni ugovori, stoga predlažemo kod navođenja kratice mFRR u ovim pravilima i ugovorima pisati da se predmetno odnosi „za sigurnost sustava“.</p> <p>S obzirom da se od Lipnja 2018. godine do danas provodi pilot projekt osiguranja rezerve za sigurnost sustava tjednim, količinski različitim dnevnim/satnim zakupima snage kod nekih kupaca u prijenosnoj i/ili distribucijskoj mreži, predlažemo da se objavi model za određivanje količine tržišno ugovorenih potreba regulacijske snage za sigurnost sustava. Iz</p>	<p>HOPS je u studenom 2019. godine nakon javnog savjetovanja (u trajanju od mjesec dana, u skladu s odredbama Uredbe EBGL) u suradnji sa svim uključenim energetske subjektima (HERA, HROTE, svim voditeljima bilančnih grupa i trenutno pretkvalificirani pružatelji usluga uravnoteženja) na temelju zahtjeva iz članka 18. Uredbe EB GL donio Pravila o uravnoteženju EES-a (POUEES HOPS 11/2019). U skladu s odredbama POUEES-a HOPS 11/2019, a na temelju saznanja iz dosadašnjeg DSR Pilot projekta, izrađen je prijedlog nove sheme nabave mFRR rezerve snage.</p> <p>Shema je koncipirana tako da se na temelju provedenog pretkvalifikacijskog postupka za mFRR, koji je jedinstven za sve pružatelje, odredi tehnička sposobnost pružatelja. Jednom pretkvalificirani pružatelji usluga se ne moraju ponovno pretkvalificirati uz nužne provjere tehničke sposobnosti.</p> <p>Svi oni pružatelji usluga uravnoteženja, koji su za to tehnički sposobni, mogu s HOPS-om, u skladu s odredbama iz POUEES-a (HOPS 11/2019), sklopiti ugovore o pružanju usluga uravnoteženja.</p> <p>U skladu s trenutnom europskom i nacionalnom legislativom pružatelji usluge uravnoteženja mogu biti svi oni korisnici prijenosne i/ili distribucijske mreže (ili grupe korisnika mreže) koji su za to tehnički sposobni.</p> <p>Predmetna legislativa također podrazumijeva tržišnu nabavu usluga uravnoteženja. Tržište uravnoteženja nije integrirano u veleprodajno tržište električne energije, pružatelji usluge uravnoteženja ne moraju više biti tržišni sudionici na veleprodajnom tržištu električne energije nego se ta odgovornost spušta na krajnje korisnike prijenosne i/ili distribucijske mreže. Dodatno, propisuje se i obveza uspostava grupa za pružanje</p>

prezentacije predstavljene na radionici nije do kraja vidljivo kako je donesena odluka o maksimalnoj visini rezerve koja se stavlja na tržište, sukladno obvezi iz ZOTEE, a na koji se ova Pravila pozivaju, s obzirom da je obveza osiguranja pomoćnih usluga sustava odnosno nabava rezerve snage i/ili energije regulirana istim.

„Krajnji kupci“ svoje potrebe za el. energijom rješavaju kupnjom na maloprodajnom tržištu, odnosno otvara se pitanje kako uslugu rezerve snage za sigurnost sustava i/ili energije uravnoteženja mogu istodobno nuditi kroz sudjelovanje na veleprodajnom tržištu. Mišljenja smo da predmetni krajnji kupci nisu izravni sudionici veleprodajnog tržišta, za sada ne posjeduju potvrde o kvalificiranosti te ne plaćaju naknade vezane uz sudjelovanje na veleprodajnom tržišta. S obzirom da pilot projekt tercijarne regulacije za sigurnost sustava upravljivom potrošnjom traje preko 2,5 godine poželjno je da se objavi lista do sada osposobljenih ponuditelja rezerve snage za sigurnost sustava koji su zadovoljili predkvalifikacijski postupak.

U Pravilima o uravnoteženju elektroenergetskog sustava (st (3) članak 14.) navodi se da operator (HOPS) u suradnji s drugim operatorima prijenosnog sustava osigurava mehanizme „dobrovoljne havarijske ispomoći“. S obzirom da je predmetna ispomoć u funkciji sigurnosti sustava te može značajno utjecati na potrebe rezervi i aktivaciju tržišno osigurane rezerve za sigurnost, nužno je precizirati mehanizam, koncept za utvrđivanje „koliko, kada i kako“ se koriste „havarijske ispomoći“.

Rezerva za sigurnost sustava se iznimno rijetko aktivira, uz napomenu da do danas nije riješena nadoknada za kontinuirano pružanje usluge primarne regulacije kao i regulacije napona prijenosne mreže promjenom radne točke generatora jalova energija u kontekstu doprinosa smanjenju previsokih napona u dijelu 400 i 220 kV mreže RH). Predlažemo da se prioritet u uređenju odnosa i naknada usmjeri na one tehničke usluge koje se u stvarnosti pružaju i primarno koriste u funkciji vođenja EES-a a to su održavanje i regulacija frekvencije (u pitanju je primarna regulacija) te regulacija naponskih prilika unutar propisanih granica.

Pojedini krajnji kupci mogu za istu lokaciju imati priključke na više naponskih razina, pa se otvara pitanje kako se kontrolira da kroz pružanje usluge smanjenjem potrošnje na prijenosnoj mreži, nije istodobno povećao potrošnju na distribucijskoj mreži. Nužna je funkcionalnost razmjene operativnih podataka u realnom vremenu između oba operatora mreže radi nadzora pružatelja reg. usluga.

usluga uravnoteženja (agregatora) i nezavisnih agregatora koji u svojem portfelju mogu imati regulacijske jedinice iz različitih bilančnih grupa.

S obzirom na funkciju vođenja sustava uključujući i naloge za aktivaciju rezervi korisnika na distribucijskoj mreži (u ovim pravilima Krajnjih kupaca kao pružatelja usluge za sigurnost sustava) nužno je propisati obvezu uvođenja predmetnih mjerenja u sustav daljinskog vođenja jer kako će

HOPS znati da pojedini krajnji kupac na distribucijskoj mreži trenutno izvršava zadani zahtjev, odnosno treba li u realnom vremenu aktivirati nekog drugog pružatelja da bi izbjegao odstupanje). Također treba definirati obvezu javljanja od strane pružatelja da je aktivirao energije uravnotežena po nalogu korisnika (obveza dostave povratne informacije nije propisana u procedurama ugovora).

Predlaže se u pravilima jasno definirati uzroke kada nije moguć prijenos obveze na novog pružatelja usluge da bi se minimizirao broj neispravnih zahtjeva za prenošenje.

Svi pružatelji usluge za sigurnost moraju imati jednake preduvjete, neovisno da li se usluga nabavlja mandatorno-regulirano ili tržišno, tj. minimalno vrijeme korištenja za sve treba biti 15 minuta (a ne 30 minuta kako se navodi u pravilima), a i obračunski interval je 15-minutni, za sve treba biti propisano jednako vrijeme između dviju aktivacija (ne pisati „8 sati“), predmetna usluga treba biti raspoloživa trajno ako se radi o „sigurnosti sustava“. Također nije jasno koncept odabira minimalne snage za uslugu od 3 MW, s obzirom da se radi o OMM na prijenosnoj i distribucijskoj mreži, većina MHE malih CHE i ABM-ova su snage ispod 3 MW, a mogu kvalitetno pružiti predmetnu uslugu, također je inkrement snage propisan na 1 MW. Predlažemo da se u uvjetima piše 1 MW.

Predlaže se radi pravilnog tumačenja uloge pojedinih tržišnih sudionika odnosno energetskih subjekata, te prava i obveze koji iz njih proizlaze, razlikovati pojedine tržišne kategorije kao pružatelje određenih usluga na tržištu električne energije u RH, primjerice proizvođače električne energije, agregatore, kupce kao pružatelja usluge upravljanja potrošnjom. U skladu sa ZOTEE-om, ali i Direktivom (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU čl. 2 točka 57. (definicija energetskog subjekta) na čije se odredbe poziva i tumači Uredba 2017/2195, da energiju mogu prodavati i kupovati samo energetski subjekti/tržišni sudionici koji moraju imati energetsku dozvolu HERA-e, potpisan Ugovor o uravnoteženju s HOPS-om, te Ugovor o sudjelovanju na tržištu električne energije potpisan s HROTE-om. U tom smislu potrebno je regulirati status ponuditelja kao energetskog subjekta (piše i u samoj definiciji u Uredbi), prije nego li isti budu sudionici veleprodajnog tržišta

pomoćnih usluga. Predlaže se konzultirati s HERA-om i HROTE-om koji su nadležni za nadzor funkcioniranja i razvoja tržišta u RH, te modela tržištu, te tražiti njihovo mišljenje.

U verifikacijskom postupku definiran je „standardni“ proizvod mFRR s karakteristikama drugačijim od onog u dokumentu „Verifikacijski postupak za pružanje pomoćnih usluga aFRR i mFRR“, odnosno postupak pred izbora za sve jedinice i/ili grupe koje mogu učestvovati u pružanju usluge rezerve snage i energiju uravnoteženja, stoga nije do kraja jasno radi li se o standardnom ili nestandardnom proizvodu.

Nije do kraja jasno za koje sa sve pružatelje usluga traži pretkvalifikacijski postupak, a koji je definiran člankom 16. Uredbe, kao postupak za provjeru sukladnosti jedinice ili grupe za pružanje rezerve sa zahtjevima koje utvrdi operator prijenosnog sustava, odnosno postupak predizbora razvijen i proveden od strane operatora prijenosnog sustava, u svrhu provjere kriterija zadanih člancima 159. i 162. Uredbe Komisije (EU) 2017/1485 od 2. kolovoza 2017. a uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava.

Uredbom su točno propisani zahtjevi koje je potrebno ispuniti. Nemamo saznanja da su doneseni dokumenti temeljem kojih bi isti bili kvalificirani za pružanje usluga uravnoteženja, a niti da su Ugovori s tim kupcima mijenjani sukladno članku 58. Uredbe Komisije (EU) 2016/1388. Smatramo da svi sudionici pilot projekta za tu fazu nisu trebali imati potrebne dozvole i kvalifikacije, ali za stvarno učestvovanje na tržištu trebali bi to imati.

Predlažemo Pravilima definirati rezervne postupke u slučaju neuspješne nabave usluga uravnoteženja u skladu s Uredbom 2017/2195.

Predlaže se formule iz ugovora premjestiti u Pravila kako u slučaju izmjene zakonske regulative ne bi trebalo mijenjati ugovore, a to je ujedno i regulatorna praksa u RH da se metodologije i pravila utvrđuju kao pojedinačni podzakonski akti. Primjerice i Pravila o uravnoteženju elektroenergetskog sustava sadrže formule za izračun odstupanja i utvrđivanje tržišne pozicije.

Predlaže se buduća javna savjetovanja provesti u minimalnom trajanju od jednog mjeseca sukladno Uredbi.

Primjedbe i prijedlozi za pojedine točke prijedloga Pravila nadmetanja za osiguravanje mFRR rezerve snage i/ili energije uravnoteženja za sigurnost sustava s obrazloženjem, odnosno podlogama

	Primjedba/Pitanje	Odgovor
Točka 1.	U svim navodima „mFRR” u pojedinim člancima treba jasno definirati da li se radi o regulacijskoj rezervi za uravnoteženje sustava ili o regulacijskoj rezervi za sigurnost sustava kao što isto prepoznaju Pravila o uravnoteženja elektroenergetskog sustava (HOPS 11/2019). Dodati u bulit-u izraz „za sigurnost sustava” iza izraza „rezervu snage”	Trenutno važeći POUYES (HOPS 11/2019) ne razlikuje uslugu uravnoteženja za mFRR rezervu snage za uravnoteženje i za sigurnost sustava, izuzev u Prilogu 1. gdje se definira granična cijena energije uravnoteženja u slučaju dominantnog pružatelja. Radi se o istom tipu proizvoda koji se razlikuju u iznosu trajanja i vremenu između dvije aktivacije. Trenutni prijedlog obrasca Ugovora jedinstven je za sve proizvode mFRR usluge uravnoteženja.
Točka 2.	Iz izraza „rezerva snage” na str. 2. i str.3 dodati izraz „za sigurnost sustava”.	
Točka 3.	Promijeniti parametar „3 MW u 1 MW” (obrazloženo u načelnim primjedbama). Uskladiti za sve pružatelje usluga jednake parametre po pitanju minimalno, maksimalno i vrijeme između dviju aktivacija, odnosno izbjeći razliku kod tržišno odabranog ponuditelja i kod mandatno - reguliranog ponuditelja. Za parametre ne podržavamo opcije koje nisu poznate tj. navod pod * na stranici 3. U tablici 1. nije definiran iznos rezerve snage za sigurnost sustava koja je predmet nabave.	Minimalna potrebna snaga za pružanje usluge uravnoteženja mFRR je 3 MW. Iznos od 3 MW je definiran na osnovu detaljne analize koja je prethodila izradi predloženog modela nabave mFRR rezerve snage. Svi pružatelji koji u svom portfelju raspolažu s manje od 3 MW rezerve snage imaju mogućnost sudjelovati putem agregatora na tržištu uravnoteženja. S ovom odredbom pod * (Uz suglasnost Ponuditelja moguće je koristiti dulje maksimalno trajanje aktivacije, odnosno kraće vrijeme između dvije aktivacije od navedenog, kako je definirano u Prilogu 1. Ugovora o pružanju usluga uravnoteženja - mFRR), daje se mogućnost pružateljima usluga za odabir i „dodatnih“ zahtjeva od inicijalno traženih. Tablica 1. odnosi se samo na parametre proizvoda za uravnoteženje, a konkretna tražena količina određuje se za konkretno nadmetanje i objavljuje se na internetskim stranicama HOPS-a.
Točka 4.	S obzirom na korištenje elektroničke pošte predlažemo da se umjesto 15:00 sati za obavijest i potvrdu primjeni 13.00 sati, 1 sat (umjesto 3 sata, od 12.00 do 15.00) je dovoljno za obradu ograničenog broja ponuda. Također tada će vrijeme obavijesti za snagu biti jednako vremenu obavijesti za energiju uravnoteženja, samo što je u pitanju pomak od 1 dana. Na stranici 4., 5. i 6. pisati 13.00 umjesto 15.00.	Obzirom da se cijeli proces trenutno obavlja ručno, 1 sat nije dovoljno vremena za obradu rezultata i dostavu dokumenata. Nakon uspostave IT rješenja za nadmetanja vrijeme potrebno za obradu rezultata te popratne dostave dokumenata se planira smanjiti.

Točka 5.	<p>Nije definirano na koji način ponuditelj može dostaviti energiju uravnoteženja. Je li ona izražena u vremenskom periodu (h/intervali od 15min)? Iz cijelog dokumenta to nije moguće iščitati.</p> <p>Prijedlog je da se osmisli i doda formular ili tablica u zasebnom prilogu koja bi jasno prikazivala nužne elemente koji su potrebni za deklaraciju količine i iznosa energije uravnoteženja.</p>	<p>Pružatelj dostavlja ponude za energiju uravnoteženja u formi iz Tablice 4. Pravila nadmetanja.</p> <p>Do trenutka primjene 15-min obračunskog intervala na tržištu i 15-min obračuna odstupanja, te potpune automatizacije procesa potrebno je zadržati satne cijene energije uravnoteženja.</p>
	<p>Umjesto izraza „jednak ili veći” pisati samo „jednak”, jer se nuđenje veće energije od jednake prema odabranoj snazi treba obraditi zajedno s kategorijama dobrovoljnih ponuda, tj. treba osigurati jednakost uvjeta za nadmetanje.</p> <p>Također 15:00 zamijeniti s 13:00.</p>	<p>Dobrovoljne ponude obrađuju se zajedno s obveznim ponudama te zajedno formiraju MOL listu i aktiviraju se po kriteriju minimalnih troškova te ih iz tog razloga nije moguće odvojeno procesirati.</p> <p>Iz tehničkih razloga opisanih pod Točkom 4. mora ostati 15:00 sati.</p>
Točka 6.	<p>Predlažemo opisati svrhu, korist od uvođenja „mehanizma za pravo prijenosa usluge”, ili bi prioritet trebao imati slijedeći koji se nije kvalificirao?</p> <p>Predlažemo definirati uvjete pod kojima nije moguć prijenos usluge s jednog na drugog pružatelja usluge za sigurnost sustava.</p> <p>Predlažemo Pravilima definirati rezervne postupke u slučaju neuspješne nabave usluga uravnoteženja u skladu s Uredbom 2017/2195.</p>	<p>Obveza OPS-a, propisana odredbom članka 34. Uredbe EB GL, je omogućiti pružateljima usluge uravnoteženja prijenos predmetne obveze (fakultativni). HOPS je navedenu obvezu prenio i u odredbe POUESS-a (HOPS 11/2019), propisavši uvjete za isto u čl. 9.</p> <p>Svrha omogućavanja prijenosa obveze jest osiguravanje zadovoljavajućih kriterija sigurnosti vođenja EES-a kroz osiguravanje dovoljne količine mFRR rezerve snage.</p> <p>U slučaju odbijanja Zahtjeva za prijenos obveze pružanja mFRR rezerve Operator prijenosnog sustava je dužan dostaviti pružateljima obrazloženi odgovor s razlozima odbijanja prijenosa.</p>
Točka 7.		
Prilog 1.		
Prilog 2.		

Primjedbe i prijedlozi za pojedine članke prijedloga Ugovora o pružanju usluga uravnoteženja – mFRR s obrazloženjem, odnosno podlogama

	Primjedba/ Pitanje	Odgovor
Članak 1.	<p>U svim navodima „mFRR” u pojedinim člancima treba jasno definirati da li se radi o regulacijskoj rezervi za uravnoteženje sustava ili o regulacijskoj rezervi za sigurnost sustava kao što isto prepoznaju Pravila o uravnoteženju elektroenergetskog sustava t11/2019}.</p> <p>U stavku (3) umjesto izraza „utvrđuje se na sučelju jedinica” pisati „utvrđuje se za sva sučelja jedinica”. (Moguće je više sučelja OMM, na istim i naponski različitim razinama za regulacijsku grupu jedinica za pružanje rezerve).</p>	<p>Trenutno važeći POUYES (HOPS 11/2019) ne razlikuje uslugu uravnoteženja za mFRR rezervu snage za uravnoteženje i za sigurnost sustava, izuzev u Prilogu 1. gdje se definira granična cijena energije uravnoteženja u slučaju dominantnog ponuditelja.</p> <p>Radi se o različitim proizvodima iste usluge uravnoteženja.</p> <p>Odziv grupe odnosno pojedine jedinice za pružanje rezerve Pružatelja, utvrđuje se na sučelju jedinica za pružanje rezerve Pružatelja i operatora sustava (svih mogućih sučelja...).</p>
Članak 2.	<p>Definiciju dobrovoljne ponude je potrebno proširiti.</p> <p>Trenutno ne opisuje adekvatno uvjete kada i iz kojeg razloga se ona može predati</p>	<p>Dobrovoljnu ponudu energije uravnoteženja može podnijeti, u zadanim rokovima, bilo koji pružatelj usluge uravnoteženja koji je za to tehnički sposoban i ima sklopljen ugovor s HOPS-om ako to želi.</p> <p>Radi se o dobrovoljnim ponudama, pružatelj nema poseban razlog iz kojeg predaje dobrovoljnu ponudu za energiju uravnoteženja izuzev financijske dobiti ako ista bude aktivirana s liste ekonomskog prvenstva.</p>
	<p>Kod korištenja kratice mFRR, navesti da se predmetna rezerva koristi kao rezerva snage za uravnoteženje te kao rezerva snage za sigurnost sustava. (Mogućnost upravljanja potrošnjom kod krajnjih kupaca (pilot projekt) do sada se isključivo odnosilo na udio u rezervi za sigurnost sustava.</p> <p>U pojmovniku korišten je izraz „skup proizvodnih modula i/ili postrojenja kupca“ kod pojma „jedinice za pružanje rezerve“. S obzirom da je skup jednako što i grupa predlažemo da se isto koristi uz pojam „grupa za pružanje rezerve“.</p>	<p>Pojmovi su usklađeni s pojmovima propisanim POUYES-om (HOPS 11/2019) kako bi se osigurala jednoznačnost pojmova te povezanost između akta i ugovornih dokumenata.</p>
Članak 3.		
Članak 4.		

Članak 5.	Obzirom da članak slijedi točku 5. Prijedloga pravila nadmetanja, ponovo postoji potreba za definicijom konkretnih elemenata koje je Pružatelj dužan dostaviti Korisniku.	Elementi ponuda za rezervu snage i/ili energiju uravnoteženja (obavezne/dobrovoljne ponude), kao i samo obrasci za podnošenje ponuda detaljno su navedeni i opisani pravilima za nadmetanje. Ugovor je općenit za sve tipove mFRR usluge uravnoteženje, te se detalji proizvoda i specifičnosti ponuda detaljno specificiraju u pravilima nadmetanja.
	Iza stavka (3) dodati novi stavak (4) kojim Pružatelj obavještava Korisnika da je aktivirana zatražena usluga, osobito u slučaju ako Korisnik usluge nema regulacijske jedinice u SDV-u, (tj. krajnji kupac je priključen samo na distribucijsku mrežu).	HOPS kroz pretkvalifikacijske postupke zahtjeva uspostavu razmjene mjernih podataka u stvarnom vremenu te na taj način ima uvid je li tražena rezerva snage aktivirana u stvarnom vremenu.
Članak 6.	Stavak (2), Precizirati navod kako „Korisnik kontinuirano prati raspoloživost regulacijskih jedinica Pružatelja za aktivaciju“, predmetno nije moguće ako predmetne jedinice nisu u SDV-u i/ili su u trenutku nadzora izvan pogona. Činjenica je da ne treba „kontinuirano pratiti HOPS“, već treba obvezati Pružatelja da izvještava Korisnika kod promjene raspoloživosti regulacijskih jedinica.	HOPS ima raspoložive mjerne podatke u stvarnom vremenu i kontinuirano prati raspoloživost ugovorenih regulacijskih jedinica. Primjerice, ukoliko je proizvodna jedinica deklarirala 50 MW mFRR rezerve a na maksimalnoj je snazi niti u teoriji ne može osigurati deklariranu rezervu ili ukoliko je potrošač deklarirao 5 MW mFRR rezerve snage, a troši 0 MW niti u teoriji ne može osigurati deklariranu rezervu.
Članak 7.	stavak 2, odgoditi penaliziranje do uspostave IT aplikacije korisnika preko koje će se moći ugovarati prijenos obveze	Obzirom da se više ne radi o pilot projektu, otvara se tržište za predmetnu uslugu te je nužno da svi pružatelji usluge uravnoteženje imaju jednak tretman. Kako je penalizacijska shema prisutna u svima ugovorima za pružanje usluge uravnoteženja koje HOPS ima s pružateljem koji nije DSR isto nije moguće odgoditi. Na osnovu trenutnih iskustva, kroz pilot projekt, provedena je analiza događaja iz koje je vidljivo da je financijska posljedica penalizacije neraspoloživosti zanemariva, dok s druge strane šteta koju bi Korisnik imao zbog neraspoloživosti takve rezerve snage može biti nekoliko puta veća. Penalizacijska shema je nužna kako bi se korisniku bar u nekoj mjeri kompenzirala tako uzrokovana šteta.

	<p>Jasno je da moramo obavijestiti u slučaju da rezerva Pružatelja nije raspoloživa (H-1), ali Pružatelj ne može predvidjeti kad će biti trenutak isporuke (H). Stoga bi na temelju ovog članka moglo doći do slučajeva u kojim neće biti dovoljno vremena da se Korisnik obavijesti prije samog početka aktivacije (H) ili da se obaveza prenese na drugog Pružatelja.</p>	<p>Radi se o rezervi snage i javljanju neraspoloživosti, a ne o aktivaciji energije uravnoteženja. Stoga, rezervu snage Pružatelj osigurava za cijelo razdoblje pružanja usluge uravnoteženja, a eventualna aktivacija energije uravnoteženja se isporučuje po nalogu Korisnika.</p> <p>U slučaju neraspoloživosti regulacijske jedinice, odnosno ne mogućnosti osiguravanja rezerve snage, a time i eventualne energije uravnoteženja, Pružatelj je dužan obavijestiti Korisnika o neraspoloživosti (o nemogućnosti osiguravanja ugovorene rezerve snage)</p>
	<p>S obzirom da se kroz tekst ugovora koristi izraz „ugovorna kazna“, a ne „penal“, predlažemo da se umjesto „penalizira“ koristi izraz „kažnjava“, tj. plaća naknadu.</p>	<p>Doraditi će se Članak 7., stavak 2.</p>
<p>Članak 8.</p>	<p>Nejasno je što je dan isporuke (D) i D-1. Preporuka je da se definira na koji način se određuju oba pojma kako ne bi bilo nesporazuma.</p>	<p>Dan isporuke (D) je dan u kojem se ostvaruje aktivacija osigurane rezerve snage i time uzrokovana kupoprodaja energije uravnoteženja. Dan koji prethodi danu isporuke nazivamo dan D-1. To su klasični pojmovi koji se koriste na tržištu električne energije i nije ih potrebno dodatno objašnjavati.</p>
	<p>Također, u članku 8 referira se na prilog 3 koji se ne odnosi na rezervu snage, već na aktivaciju energije uravnoteženja. Obzirom da članak opisuje rezervu snage regulacijskih jedinica većih od 3MW, referirani prilog nije u skladu. Preporuka je da se napravi korekcija priloga te nadoda prilog koji se direktno odnosi na jedinice veće od 3MW.</p>	<p>Članak 8. Ugovora odnosi se na sve regulacijske jedinice veće od 3 MW koji tvore regulacijsku grupu, odnosno ova odredba odnosi se na agregatore ili velike pružatelje usluga uravnoteženja koje u svojem portfelju imaju više regulacijskih jedinica većih od 3 MW (npr. HEP Proizvodnja).</p>
	<p>Dodatni komentar na prilog 3 – u članku se spominje interval od 15 minuta, ali tablica koja je navedena u prilogu je izražena u satima. Preporuka je da se prilog izmjeni da se tablica izražava u satima ili da se članak promjeni da se izražava u intervalima.</p>	<p>Prilog 3. je moguće korigirati, no budući da se proces odvija ručno do uspostave IT rješenja to nije tehnički moguće.</p>

	Predložemo da se obveza iz stavka (1) za jedinice „veće od 3 MW“ promijeni za sve jedinice snage (1 MW i više) s obzirom da sve mogu doprinosti povećanju portfelja određenih regulacijskih usluga. Kako je određena granica od 3 MW?	Navedena obveza ne isključuje sudjelovanje manjih regulacijskih jedinica u pružanju usluge uravnoteženja. Obveza je uvedena da bi OPS unaprijed imao uvid u moguća tehnička ograničenja u mreži za slučaj aktivacije rezerve snage određene regulacijske jedinice.
Članak 9.		
Članak 10.	U stavku 6. koristi se izraz izlazna djelatna snaga koji je vjerojatno primjeren za proizvođače a ne i za potrošače	Snaga se sastoji od svoje radne i jalove komponente. Neovisno radi li se o pružatelju usluge uravnoteženja upravljivom potrošnjom ili proizvodnjom, aktivacija ove usluge služi za regulaciju frekvencije i radne (ili djelatne snage)
	Neuobičajen tehnički izraz „vremenski označen plan izlazne djelatne snage“ koji nije do sad korišten u regulativi, vjerojatno se radi o planu opterećenja na sučelju Korisnika i Pružatelja usluge na pojedinom obračunskom mjernom mjestu.	Za proizvodne jedinice radi se o voznom redu pojedine regulacijske proizvodne jedinice. Ideja je da se unificirajući obrazac ugovora omogući da se neovisno o tipu regulacijske jedinice (potrošnja/proizvodnja/grupa) svi pretkvalificirani pružatelji usluge mogu javiti na nadmetanje.
Članak 11.	U stavku (2) umjesto „(priznati)“ pisati „(neće se priznati)“, što je praktički isto prethodno navedenom značenju „neće se uzeti u obzir“.	Propisano je na navedeni način radi dodatnog te jednostavnog pojašnjenja, da ne bi bilo zabune.
Članak 12.		
Članak 13.	"U stavku (3) navodi se „maksimalna jedinična cijena iz članka 11. ovog ugovora, ali u članku 11. ne navodi se predmetna „maksimalna jedinična cijena. ""	Promijenjeno u zadnjoj iteraciji Ugovora, pogreška prilikom pisanja, ispravno je članak 14.
Članak 14.		
Članak 15.		
Članak 16.		
Članak 17.	U stavak 1 dodati: "ili c) zadužnica obična (ili bjanko) izdane sukladno Ovršnom zakonu" izmijeniti stavak (3): "Najkasnije u roku od 7 dana od dana sklapanja Ugovora, Korisnik će Pružatelju usluge dostaviti instrument osiguranja plaćanja u obliku:	U skladu s poslovnom politikom HOPS-a te procijenjenom visinom iznosa obveze koja može nastati iz predmetnog Ugovora, a koja se osigurava instrumentom osiguranja plaćanja, odluka HOPS-a je da to, zbog sigurnosti naplate većih iznosa, bude bankarska garancija ili depozit (po izboru Pružatelja). Zadužnicom nije moguće osigurati naplatu odmah po aktivaciji iste (Financijska agencija provodi naplatu tek nakon 60 dana od primitka zadužnice u skladu s Čl. 209. st. 7. važećeg Ovršnog zakona) kao ni

	<p>a) bankarske garancije u izvorniku, bezuvjetne, neopozive i plative na "prvi poziv" i "bez prigovora", izdane od prvoklasne banke sa sjedištem u RH prihvatljive za Pružatelja usluga, ili</p> <p>b) besamatni novčani polog, na račun Pružatelja usluga IBAN _____, otvoren u Privrednoj banci Zagreb d.d., Radnička cesta 50, 10000 Zagreb. ili</p> <p>c) zadužnica obična (ili bjanko) izdane sukladno Ovršnom zakonu.</p> <p>(4) Iznos osiguranja plaćanja iz Stavka 3. ovog članka utvrđuje se prema formuli: $T = R[MW] * 50[HRK/MW] * 30[dana] * 24[sata] + PDV$</p>	<p>sigurnost naplate (mogućnost nedovoljnih/nedostatka sredstava na računu Pružatelja usluge). Naprijed navedeno moguće je osigurati aktivacijom bankarske garancije ili naplatom iz depozita.</p>
Članak 18.		
Članak 19.		
Članak 20.		
Članak 21.		
Članak 22.		
Članak 23.		
Članak 24.		
Članak 25.	<p>Predlaže se definirati rok važenja Ugovora, odnosno vezati ga uz obvezu ponovne ocjene kvalificiranosti jedinica ili grupa za pružanje rezerve mFRR-a nakon isteka 5 godina u skladu s Uredbom, odnosno potvrde o tehničkoj sposobnosti te mogućnosti produljenja "sto bi također trebalo biti regulirano Ugovorom.</p>	<p>Provjerava se kod svake aktivacije, a rok važenja ugovora je jednu godinu za sada. HOPS prihvaća prijedlog za budući razvoj procesa.</p>
Članak 26.		
Članak 27.		
Prilog 1.	<p>Nije jasno niti prethodno obrazloženo iz kojeg razloga je ostavljena opcija „DA/NE“ kod računanja plana kao prosjeka ostvarenja zadnja četiri obračunska intervala.</p>	<p>Ugovor je koncipiran za sve pružatelje mFRR i regulacijske jedinice potrošnje i proizvodnje, za proizvodne regulacijske jedinice dostavlja se plan proizvodnje, odnosno vozni red iz članka 10. ovog Ugovora. Potrošači, agregatori dostavljaju plan ili se usuglašavaju s načinom izračuna.</p>

Prilog 2.	Da li je dokaz o tehničkoj osposobljenosti jednak Potvrdi o uspješnosti predkvalifikacijskog postupka. (Prilog 2. Ugovoru može biti Potvrda).	Dokaz o tehničkoj osposobljenosti jednak je Potvrdi o uspješnosti predkvalifikacijskog postupka (Prilog 2.).
Prilog 3.	Predlažemo da se umjesto navođenja „generator“ , „agregat“, „ regulacijska jedinica“ koristi ovdje jedan zajednički izraz „regulacijska jedinica“ u drugoj tablici Priloga 3. Agregat nije isto što i generator. Ostaje nejasno „kako regulacijska jedinica može imati više naponskih razina“, iznimno rijetko u praksi, specifični slučajevi.	Tehnička jedinica je već uvedena u Pravila za pretkvalifikacijski postupak.
Prilog 4.		
Prilog 5.		
Prilog 6.	Predlažemo da se stupci u tablici numeriraju (1), (2), (3), (4) te da kod izraza: Ukupan trošak HOPS-a za regulacijski opseg (HRK), piše još (3) +(5): ili kod izraza Ukupan trošak Pružatelja za neosigurani opseg (HRK piše još (7) -r (9) te konceptijski isto tako i za energije uravnoteženja (+ i -)	U Prilogu 6. je dan ogledni primjerak tablice, ovdje predloženo se već primjenjuje u praksi.
Prilog 7.		
Prilog 8.		